

ПРИНЦИПИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті висвітлено проблему естетичного виховання засобами зарубіжної художньої культури, а також обґрунтовано розроблені автором принципи естетичного виховання студентів педагогічних вузів засобами зарубіжної художньої культури у позанавчальній діяльності в умовах сьогодишнього полікультурного світу, такі як принцип актуалізації знань, демонстрації соціальної дієвості мистецтва, занурення у сучасне мистецтво з опорою на класичне, виховання розуміння зарубіжної культури крізь призму інтеграції національних культур у всесвітню. Автором запропоновано та описано форми та методи реалізації визначених принципів естетичного виховання студентів у позанавчальній діяльності. Особлива увага приділена використанню взірців сучасного мистецтва паралельно із вивченням творчості митців-класиків як важливій умові досягнення естетичної вихованості студентської молоді, майбутніх педагогів.

Ключові слова: естетичне виховання, студенти, зарубіжна художня культура, сучасне мистецтво, принцип, реалізація.

В статье освещена проблема эстетического воспитания студентов педагогических вузов средствами зарубежной художественной культуры, а также обоснованы разработанные автором принципы эстетического воспитания студентов педагогических вузов во внеаучебной деятельности в условиях сегодняшнего поликультурного мира, такие как принцип актуализации знаний, демонстрации социальной действенности искусства, погружение в современное искусство с опорой на классическое, воспитание понимания зарубежной культуры сквозь призму интеграции национальных культур во всемирную. Автором предложено и описано формы и методы реализации приведенных в статье принципов эстетического воспитания студентов во внеучебной деятельности. Особое внимание уделено использованию образцов современного искусства параллельно с творчеством художников-классиков как важного условия достижения эстетической воспитанности студенческой молодежи, будущих педагогов.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, студенты, зарубежная художественная культура, современное искусство, принцип, реализация.

The article covers the problem of aesthetic education of future teachers by means of foreign art and culture, as well as the developed by the author principles of aesthetic education of future teachers in extra-curricular activities in today's multicultural world substantiated. Among the developed principles are the principle of updating knowledge, the effectiveness of social art demonstration, immersion in contemporary art on the bases of classical and raise understanding of foreign culture through the prism of integration of national cultures in the world. The author provides methods and forms of the implementation of the developed principles in students' extracurricular activities. Particular attention is paid to the use of samples of modern art next to the works of the classical artists as an important factor of the achievement of the aesthetic education of students, future teachers.

Keywords: aesthetic education, students, foreign art culture, contemporary art, principle, implementation.

Художня культура за допомогою чуттєво-виховної сили мистецтва має неосяжний потенціал у напрямку естетичного виховання студента як сучасної освіченої людини, моральної особистості, яка прагне до створення та збереження надбань власної та зарубіжної культури, вміє і бажає жити в мирі з представниками інших культур і будувати своє життя і відносини за законами краси.

Різні аспекти естетичного виховання студентів вивчали Л. Акулова, О. Алавідзе, М. Бахтін, Ю. Буров, В. Бутенко, Н. Бутенко, Л. Виготський, Д. Джола, І. Зязюн, Л. Коваль, А. Комарова, В. Корнієнко, Н. Крилова, Ю. Крупник, Є. Лановенко, Ю. Лотман, Н. Миропольська, Ю. Поршнева, І. Регейло, Л. Столович, М. Тофтул, Г. Хурошвілі та ін.

Метою статті є висвітлення сутності запропонованих автором принципів естетичного виховання студентів засобами зарубіжної художньої культури у позанавчальній діяльності та особливостей їх реалізації.

Успіх сучасної людини в світі неможливий без досягнення нею високої культури міжнаціональних відносин. І. Бім відмічає, що в рамках сучасної парадигми освіта має забезпечити формування особистості, здатної до самореалізації, до активної взаємодії з іншими [2, с. 46]. Під час міжкультурної взаємодії відбувається зіткнення різних культурних груп, для яких характерні певні особливості, обумовлені специфікою свідомості та менталітету носіїв, які актуалізуються у поведінці, діях, судженнях, реакціях. Тому одне з найважливіших завдань вузів сьогодні – виховати в студентів розуміння і повагу до культур різних народів, вміння цінувати пам'ятки їхнього мистецтва, толерантно ставиться до їх морально-естетичних уподобань і традицій і водночас виступати гідним представником та носієм традицій власного народу, вміти вести бесіду у рамках діалогу культур. Це і стало передумовою реалізації опори на принцип виховання розуміння зарубіжної культури крізь призму інтеграції національних культур у всесвітню.

Для реалізації цього принципу естетичне виховання студентів засобами зарубіжної художньої культури у позанавчальній діяльності повинно бути „діалогом між двома образами життя та мислення” [3, с. 26], мати порівняльно-співставлювальний характер і включати посилання на рідну культуру. Ми згодні з думкою Н. Баришнікова, який вважає, що діалог культур можливий лише за умови усвідомлення студентів своєї власної національної культури [1, с. 29].

Включення у процес естетичного виховання засобами зарубіжної художньої культури принципу виховання розуміння зарубіжної культури крізь призму інтеграції національних культур у всесвітню відбувається через проведення паралелі між явищами та творами мистецтва рідної та зарубіжної культур у позанавчальних заходах. Так, під час проведення заходу присвяченого зарубіжному музичному мистецтву, пропонуємо пригадати інформацію про сучасні музичні премії та конкурси, супроводжуючи викладення матеріалу питаннями „Які музичні премії існують в Україні?”, „Які українські виконавці номінувались в іноземних преміях?”, „Які українські виконавці були переможцями міжнародних музичних конкурсів?”. Під час вивчення живопису необхідно згадати ім'я українського художника, живописця, кераміста, графіка, скульптора, винахідника однієї з найбільш оригінальних технік живопису ХХ століття – плентанізму, Івана Марчука, який став єдиним українцем, що потрапив в список „100 геніїв, що нині живуть в світі”. У 2006 році його прийняли в „Золоту гільдію” Міжнародної академії сучасного мистецтва в Римі як „маестро найвищого престижу”; підготувати та провести екскурсії на тему: „Внесок іноземних архітекторів у красу рідного міста”.

Вивчення надбань зарубіжної художньої культури разом з рідною культурою виховує в молодій людині патріотизм, гордість за свою країну, бажання жити у гармонії та творити на благо Батьківщини і світу; сприяє вихованню та формуванню стійких життєвих принципів і переконань культурно освіченої, інтегрованої у світ сучасної людини. Крім того, в такий спосіб відбувається осмислене сприйняття й розуміння студентами взаємозв'язку національно-культурних цінностей рідної країни із загальнолюдськими, розвивається вміння орієнтуватися в культурному просторі сучасного суспільства, здатність до участі у діалозі культур.

Естетичне виховання засобами зарубіжної художньої культури сприятиме формуванню в студентів уявлення про культуру як соціальний феномен, розуміння того, що мистецтво змінюється разом із суспільством, моральними уподобаннями, естетичними ідеалами, розвитком техніки, науки тощо. На шляху до досягнення цієї мети, на нашу думку, стоїть принцип занурення у сучасне мистецтво з опорою на класичне, який передбачає розуміння нового, актуального крізь призму віддзеркалення та натхнення класичним, вічним. Для реалізації цього принципу пропонуємо проведення заходу-віртуальної екскурсії за темою „Мистецтво – гімн людині”.

Захід включає показ і подальше обговорення слайдів із творами видатних скульпторів Греції та роботами Гюстава Вігеланда (парк Вігеланда в Осло, який налічує більше ніж 200 скульптур, присвячених людині та її життю).

Завдання для студентів – визначити, що спільного і що відмінного є у цих творах, обґрунтувати свою точку зору та пояснити, чому скульптура Древньої Греції відрізняється від сучасності.

Скульптури Вігеланда показують людей у звичних їм позах у буденних ситуаціях. Одні висвітлюють відносини між чоловіком та жінкою, інші між старшим і молодшим поколіннями, між членами сім'ї. Парк пронизує тема конфлікту та комфорту у міжлюдських відносинах. У багатьох роботах присутня тема смерті, яка не є кінцем сама по собі. Автор показує, що природа циклічна і смерть дає нове життя. Парк висвітлює собою індивідуальну для кожного і, у той же час, загальну, єдину для всього людства подорож – життя у бронзі та камінні.

Віртуальна подорож парком може допомогти молодим людям знайти відповіді на такі актуальні питання в цьому віці, як сенс життя, щастя, свобода, обов'язок, кохання. Крім того, паралельне вивчення стану мистецтва сьогодні на основі культурної спадщини минулого допоможе молоді сформулювати ставлення до сучасного мистецтва, чуйність до нових тенденцій у його розвитку (естетична грамотність), розвинути інтерес і прагнення до естетичного освоєння світу (естетичний інтерес), стати естетично освіченою сучасною людиною. Відтворені митцями такі близькі та зрозумілі сцени, проблеми сучасного життя та суспільства мовою мистецтва, краси та образів допомагають освоєнню конкретно-чуттєвого багатства світу, розумінню його естетичного різноманіття, бачення життя у мистецтві та мистецтва в житті.

Мистецтво – соціальний феномен, що відтворює не тільки важливі події у сучасному житті, а й дух самої епохи, внутрішнього світу представників певної культури певного часу, взірці якого представлені не тільки в галереях та у театрах, а й у повсякденному житті (побут, одяг, архітектура, садово-паркове мистецтво, дизайн, культура спілкування та ін.). Метою естетичного виховання студентів, на нашу думку, є долучення молоді до світу прекрасного, розвиток у них прагнення до краси у всьому, що оточує. Тому вважаємо за потрібне дотримуватись і принципу демонстрації соціальної дієвості мистецтва.

Для його реалізації пропонуємо проведення бесіди за темою „Графіті – це мистецтво, чи хуліганство?“. Під час заняття студенти дізнаються, що таке графіті, його стилі та правила, познайомляться з гостросоціальними роботами найвідомішого художника-бунтаря Бенксі, які є протестом проти війни, капіталізму, реклами, пригнічення тварин і подібних радикальних тем, близьких сучасній молоді.

Після обговорення представлених слайдів студенти мають визначитись, чи є графіті мистецтвом, обговорити питання, що саме відрізняє митця від хулігана та сформулювати „кодекс митця графіті“. Окрім того, вважаємо, що вивчення прикладів сучасного стріт-арту допоможе студентам краще відчувати кордон між мистецтвом і бездарним хуліганством, зміцнивши особисту позицію майбутнього педагога у протистоянні псевдохудожнім, іноді маргінальним, неформальним об'єднанням. Крім того, розроблений нами урок несе в собі дуже актуальну для молоді тематику у роботах найвідомішого, визнаного світовою громадськістю художника-бунтаря, творчість якого така близька та зрозуміла в цьому віці.

Юнацький вік характеризується оволодінням молодого людиною соціальних ролей, формування соціальної зрілості, у студентів підвищується інтерес до моральних проблем. Але тут педагогу потрібно бути особливо уважним і пам'ятати, що студент – це доросла людина і не зможе прийняти „готових“ загальноприйнятих моральних суджень від нього, а навпаки юнаки і дівчата мають самі розібратися у моральних проблемах шляхом узагальнення й абстрагування, аргументування, доведення та порівняння і власноруч зробити висновки (звичайно під пильним супроводом педагога, який вміло спрямовує думки та суперечки до вірного рішення).

Студенти активно намагаються розібратися у закономірностях навколишнього світу, формуючи систему поглядів і власний світогляд. Їм цікаві й останні події, що відбуваються у світі політики, економіки, науки та мистецтва. Отже, однією з особливостей старшого юнацького віку вважаємо інтерес до всього сучасного, модного, нового. Тому необхідним для успішної реалізації естетичного виховання засобами зарубіжної художньої культури вбачаємо включення у позанавчальні заходи інформації про останні досягнення у світі культури, про сучасних митців, стилі та технології, які домінують сьогодні в музиці,

візуальному мистецтві, кіно та театрі. Звідси, вважаємо доцільним в нашому дослідженні слідувати принципу актуалізації знань.

У позанавчальних заходах, спрямованих на естетичне виховання студентів засобами зарубіжної художньої культури необхідно згадати про такі стилі, як пін-ап, поп-арт; надбання сучасних архітекторів (публічна бібліотека Канзас-Сіті, кубічні будинки Піта Блома, „Танцюючий будинок” у Празі), вивчення балету має бути проілюстровано такими стилями, як модерн, Контемпорарі-денс; вивчення теми „Кіномистецтво” не буде повним, якщо не присвятити час знайомству з новітніми технологіями в кіно (3D, 4D, motion capture технології) тощо.

Ще один приклад реалізації цього принципу: використання *майстер-класу на основі вивчення мистецтва коміксів*. Наш вибір пояснюємо тим, що комікси визначаються як синтез елементів літератури, кінематографа (перш за все – анімації) і образотворчого мистецтва.

Мальована література в західних країнах – розвинена індустрія, частина книжкової культури з багатим родоводом і традиціями, що склалися. До створення „веселих малюнків” причетні низка іменитих художників, що прославилися зовсім не одними коміксами: Френк Фразетта, Мебіус, Режіс Луазель, Мило Манара та інші; письменники Курт Воннегут, Рей Бредбері, Ніл Гемен, Річард Матесон.

Засновником цього жанру вважається англійський художник Томас Роулендсон (1756–1827) із його серією „Мандрівки доктора Синтаксиса у пошуках мальовничого”.

У ХХ ст. комікс став одним із популярних жанрів масової культури. До цього часу комікси, в основному, втратили комічність, за яку отримали назву. Основним жанром коміксів стали пригоди: бойовики, детективи, жахи, фантастика, історії про супергероїв.

Комікси можуть бути всілякі і за літературним жанром, і за стилем малювання. У вигляді коміксів адаптуються навіть твори класичної літератури. За сюжетами коміксів було знято безліч фільмів серед яких: „Капітан Америка”, „Людина-павук”, „Неймовірний Халк”, „Люди Ікс”, „Залізна людина”, „Тор”, „Люди в чорному” та ін. Тематика коміксів не обійшла стороною навіть тему музики. В 90-х роках були видані історії в малюнках майже про всіх рок-музикантів.

Після того, як викладач допоможе пригадати студентам історію коміксів, їх види та ознайомить їх із найпопулярнішими зірками молодого мистецтва, пропонуємо провести для студентів майстер-клас з малювання цих „історій в картинках”. Для цього викладач може винести вивчення правил, засобів і способів створення класичного коміксу на самостійну роботу (дати учням Інтернет-адресу майстер-класу або записати на диск). Потім необхідно розділити студентів на рівні за кількістю групи і дати завдання намалювати комікс за обраною темою: „Наша подорож стежками мистецтва”, „У пошуках краси”, „Мистецтво руками кожного”.

У визначений термін, коли всі роботи будуть готові, пропонуємо провести виставку-презентацію оповідань.

Завдяки таким заходам кожен студент зможе відчути себе художником, режисером, критиком, редактором, письменником, сценаристом, мультиплікатором; наблизитися до дорослого життя, відчути естетичний інтерес до світу та духовну насолоду від творчості, радість від факту причетності до мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барышников Н. В. Параметры обучения межкультурной коммуникации в средней школе / Н. В. Барышников // Иностр. языки в школе. – 2002. – №2. – С. 28-32.
2. Бим И. Л. Концепция обучения второму иностранному языку(неметкому на базе английского) / И. Л. Бим. – Обнинск : Титул, 2001 – С. 44-48.
3. Moorjani A. Semiotic and Sociolinguistic Paths to Understanding Culture / Moorjani A. // Toward a New Integration of Language and Culture: Reports of the Northeast Conference on the Teaching of Foreign Languages. – Singerman, A. (ed.) – Middlebury : Northeast Conference. – 1988. – P. 26.

Рецензент: д. пед. н., проф. Плахотнік О.В.